

VÄESTÖLIITON VANHEMPAINILTAMALLI KEHOTUNNEKASVATUKSEEN Ammattilaisen ohje

Sisällys

.....	1
Väestöliiton vanhempainiltamalli kehotunnekasvatukseen, ammattilaisen ohje	3
Valmistaudu etukäteen	3
Väestöliiton vanhempainiltamalli kehotunnekasvatukseen	4
Johdanto dia - Tommy Tabermanin runo	4
Seksuaalikasvatus on osalle aikuisista hankala sana	4
Lasten kehotunnekasvatus	5
Mitä kehotunnekasvatuksessa opetetaan lapsille	5
Miksi kehotunnekasvatusta jo alle kouluikäiselle	6
Lapsen seksuaalisuus on luonnollista	6
Tutustu lapsen kehitykseen	7
Aikuinen tukee lapsen kehitystä	7
Vanhempien ajatuksia lasten seksuaalisuudesta	7
Kehotunnekasvatuksen perusta	7
Lasten oikeuksien sopimus	8
Lapsen seksuaalioikeudet	8
Kehotunnekasvatuksen kahdeksan aihetta ovat	9
Tiedon, taidon ja asenteen opettaminen	9
Puheeksi ottaminen	9
Puheeksi ottaminen haasteena	10
Tärkeintä on myönteinen ja rauhallinen lähestymistapa	10
Ketkä antavat tietoja lapsille	10
Kehoitsetunto	11
Kun lapsi kysyy mistä vauvat tulevat	11
Kuinka keskustella lapsen kanssa lisääntymisestä	12
Mitä on unnutus	13
Kuinka lapsen kanssa keskustella unnutuksesta	14
Turvataitovideo	14

Turvataidot suojelevat lasta	14
Lasta ei kannata säikäyttää.....	15
Neljä turvataittoa.....	15
Opeta lapsille turvallista mediankäyttöä.....	15
Ei ole koskaan lapsen syy, jos jotain on tapahtunut.....	17
Ole kiinnostunut lapsen netin käytöstä.....	17
Mediaympäristöt ovat nykypäivää	17
Väestöliiton materiaalit	17
Lasten kehotunnekasvatus	18
Kehotunnekasvatuskurssit.....	19
Onnellinen lapsi	19
Työpajat	19

Väestöliiton vanhempainiltamalli kehotunnekasvatukseen, ammattilaisen ohje

Ohje on tarkoitettu ammattilaisille, jotka haluavat pitää vanhempainillan pienten lasten vanhemmille. Tarkoituksena on avata vanhempainillan dioissa käsiteltyjä aiheita. Ohje toimii apuna vanhempainillan pitäjälle eri aiheista keskustelemiseen. Voit valita kahdesta eri pituisesta mallista tarkoitukseesi sopivan. Lyhyen kesto on noin 15 minuuttia ja pidemmän kesto on noin tunti. Mallia voi käyttää soveltaen myös ammattilaisten perehdyttämiseen.

Valmistaudu etukäteen

- Lue diat ja ohjaavat tekstit huolella hyvissä ajoin. Jos jokin asia mietityttää, etsi lisätietoa aiheesta esimerkiksi Väestöliiton verkkosivuilta: www.vaestoliitto.fi/kehotunnekasvatus
- Voit tehdä vanhemmille tiedotteen vanhempainillasta hyvissä ajoin. Voit tulostaa [tiivistelmän](#) kehotunnekasvatuksesta Väestöliiton sivuilta tai linkata vanhemmille etukäteen. Vanhemmilla on tällöin aikaa valmistautua vanhempainiltaan ja tarvittaessa etsiä aiheesta tietoa.
- [Tulosta materiaalia](#) vanhempien nähtäville vanhempainiltaan: Turvataidot ja keho –juliste (monella eri kielellä), Vanhempain vihkonen, Tietoa lapsen seksuaalisesta kehityksestä – haitari esite ikäryhmittäin, Puheeksi ottamisen kortit, kirjalistat ym.
- Voit tulostaa Väestöliiton sivuilta maksutta kaiken materiaalin ja jakaa niitä vanhemmille, voit myös jakaa linkkejä esim. sähköpostilla vanhemmille.
- Kerro vanhemmille materiaalien sisällöistä ja yritä ennakoida sellaisia asiasisältöjä ja teemoja, jotka saattavat herättää vanhemmissa kysymyksiä. Nosta näitä esille jo yhteisessä keskustelussa vanhempainillassa. Sanojen ja teemojen sisällön avaaminen auttaa vanhempia ymmärtämään asian ja vähentää väärinkäsityksiä.

- Voit myös lainata aiheeseen liittyviä kuvakirjoja selattavaksi vanhempainillassa. (Materiaalit sivulta löytyy kuvakirjalista kehotunnekasvatukseen, sekä myös laululista ja lauluja.
- Ole hyväksyvä ja rauhallinen. Puhu vanhemmille innostavasti. Anna tietoa samalta tasolta. Vältä vastakkain asettelua tai väittelyä. Anna vanhemmille aikaa tutustua aiheeseen rauhassa.
- Arvioitu aika pidemmälle Power Point esitykselle 45 minuuttia + 15 minuuttia keskustelua. Halutessasi voit myös lisätä vanhempainiltaan työpajat 30 min.

Väestöliiton vanhempainiltamalli kehotunnekasvatukseen

Väestöliiton Vanhempainiltamalli on kehitetty kehotunnekasvatushankkeessa 2019-2021. STEA rahoitti hanketta. Malli on kehitetty yhteistyössä kolmen hankepäiväkodin ammattilaisten ja vanhempien kanssa. Mallia on testattu sekä ammattilaisten koulutuksissa että vanhempainilloissa.

Johdanto dia - Tommy Tabermanin runo

Läheisyys, kosketus ja kauniit sanat sekä kehuminen vauvasta lähtien antaa kasvuun paljon voimaa ja lapselle matkaan hyvän itsetunnon ja kehoitsetunnon.

Aikuisen hellyys ja varmat otteet lapsen käsittelyssä antavat viestin lapselle: kehosi on arvokas. Aikuisen arvostava katse ja asialliset vastaukset lasten pohdiskeluihin ja kysymyksiin säilyttävät vuorovaikutuksen hyvänä. Lupa puhua kaikesta turvallisen aikuisen kanssa tuo turvallisuutta lapsen elämään.

Kerro lapselle sanoin, teoin, katsein ja kosketuksin, että rakastat häntä juuri sellaisena kuin hän on!

Seksuaalikasvatus on osalle aikuisista hankala sana

Lapsille on Väestöliitossa tutkimusten pohjalta kehitetty oma sana kuvaamaan lapsuuden seksuaalikasvatusta, sillä se eroaa nuorten tai aikuisten seksuaalikasvatuksesta. Kehotunnekasvatus-termiä käytetään 0-8 -vuotiailla lapsilla, jonka jälkeen siirrytään käyttämään seksuaalikasvatus-termiä. Kehotunnekasvatus-sana kuvaa paremmin pienten lasten kehitystä ja tarpeita.

Kehotunnekasvatus-sana helpottaa lapsen seksuaalisuuden puheeksi ottamista aikuisten kesken, sillä monelle aikuiselle sanayhdistelmä lapsi ja seksuaalisuus on vaikea. Aikuiset saattavat nähdä aiheessa helposti jotain epäilyttävää, kun ajattelevat, että seksuaalisuus on sama asia kuin seksi. Lapsen seksuaalisuuteen seksi ei tietenkään kuulu. Aikuisen tulee huomioida lapsen näkökulma: utelias omaan kehoon tutustuminen!

On luonnollista, että kehotunnekasvatus herättää aikuisessa monenlaisia tunteita. Se on uusi asia, josta ei ennen ehkä puhuttu. Kaikki tunteet kannattaa hyväksyä. Puhu tunteista toisen aikuisen kanssa, se auttaa sinua etenemään. Suojaa lapsia mahdollisilta omilta ahdistuksen tunteiltasi. Ammattilaisena sinun kannattaa ottaa huomioon vanhempien erilaiset taustat ja kulttuurit. Toinen saattaa olla uusille tiedoille valmiimpi kuin toinen. Anna jokaisen vanhemman edetä omassa rauhassa aiheen kanssa. Selitä tarkasti sanojen ja käsitteiden sisältö.

Lasten kehotunnekasvatus

Kutsumme pienten lasten seksuaali- ja turvataitokasvatusta kehotunnekasvatukseksi. Lasten kehotunnekasvatus on laaja lapsen hyvinvointiin tähtäävä kokonaisuus. Siihen kuuluu kahdeksan eri aihetta, jotka täytyy käsitellä lapsen kanssa. Silloin kasvatus on kokonaisvaltaista, riittävää ja ohjeiden mukaista.

Kehotunnekasvatus sisältää lapsentasoista tietoa kehosta, tunteista, oikeuksista ja muusta. Kehotunnekasvatuksessa keskitytään myönteiseen asenteeseen.

Ikä- ja kehitystasoinen viestintä on tärkeää: lapselle annetaan tietoa, jota lapsi ymmärtää ja sellaista tietoa, josta lapsi on kussakin kehitysvaiheessaan kiinnostunut. Samat aiheet kertautuvat säännöllisesti, kun tietoa ja taitoa aiheesta syvennetään.

Lapsilla voi olla omat sanat kuvaamaan lapsen maailmaa ja lapsen kehoa: pimppi, pippeli, unnutus, kehotunnekasvatus esimerkkeinä näistä. Vanhemmat voivat puhua siten, kuin on luontevaa ja sopivaa omassa perheessä. Ohjaa vanhempia opettamaan lapsille myös yleissanat eri asioista. Tällöin lapset ymmärtävät ja tulevat ymmärretyksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Kotona voi käyttää kehonosista esimerkiksi lempinimiä.

Lapset hyötyvät monin tavoin avoimesta puheyhteystä turvallisten aikuisten kanssa. Tärkeintä on, että lapset saavat kysellä ja olla uteliaita, saavat tietoa ja taitoa toimia erilaisissa tilanteissa sekä oppivat omia oikeuksiaan. Myös vanhemmat tarvitsevat kehotunnekasvatuksesta tietoa, malleja ja materiaaleja.

Mitä kehotunnekasvatuksessa opetetaan lapsille

Kehotunnekasvatusta voi toteuttaa lapsiryhmälle, siinä ei ole mitään yksityistä. Kehotunnekasvatus on terveyskasvatusta.

Oma ja toisten kehot ovat kaikki erilaisia ja arvokkaita sellaisenaan. Kehoja käsitellään hellästi ja ketään ei arvostella. Itseä tai ketään toista ei saa satuttaa.

Lapsella on oikeus asialliseen tietoon omaan elämäänsä liittyvissä asioissa. Tieto kerrotaan lapselle myönteisellä asenteella. Samalla opetetaan myös taidot.

Lapsi saa kysyä mistä vaan aiheesta ja hänelle tulee vastata asiallisesti. Ei nauraen lapsen kysymyksille, jolloin lapsi ei ehkä enää halua kysyä.

Lapsi saa tutkia omaa kehoaan ja kehon toimintojaan rauhassa. Lasta voi ohjata sopivuussääntöihin näyttämällä lapselle sopivan paikan ja ajan itsensä tutkiskeluun. Esimerkiksi toisten nähden ruokapöydässä ei ole sopiva hetki, mutta sen sijaan unille mentäessä tai kylvyssä taas on. Lapselle voi sanoa, että keho on kaikkialta hieno, mutta ei ole tapana esitellä kehon yksityisiä ja arvokkaita paikkoja yleisesti.

Turvataidot voi opettaa jo pienelle lapselle. Näin lapsi oppii suojaamaan heti itseään ja sanomaan tai näyttämään aikuiselle tai vaikka kaverille, milloin vaikka kosketus tuntuu pahalle.

Lapsella on oikeus saada arvostusta omana itsenään ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Lapsen oikeudet ja lapsen seksuaalioikeudet täytyy opettaa lapselle, sillä näistä kukaan lapsi ei osaa kysyä.

Miksi kehotunnekasvatusta jo alle kouluikäiselle

Lasta ei voi täysin suojata ympäristön tiedoilta seksuaalisuudesta (media, kaverit ym.). Lapsille on hyvä kertoa ennalta oikeaa ja asiallista tietoa. Silloin hän on valmiimpi vastaanottamaan ympäristöstä tulevaa tietoa, kuvia ja videoita. Jos lapsi voi kysyä huoletta turvalliselta aikuiselta, niin väärätkin tiedot saadaan korjattua, vaikka vasta jälkikäteen.

Jo pienestä pitäen lapsen on hyvä oppia kuuntelemaan oman kehon viestejä. Millaisesta kosketuksesta pidän, olenko tilanteessa vapaaehtoisesti, miltä minusta tuntuu? On tärkeä opettaa lapsille, että kehoa kannattaa kuunnella ja luottaa tunteeseen.

Avoin puheyhteys turvalliseen aikuiseseen on tärkein turvataito.

Lapsen seksuaalisuus on luonnollista

Jokainen lapsi kehittyy yksilöllisesti myös seksuaalisuudessa. Lasten seksuaalisuus liittyy läheisyyteen, lapsen kehoon, oikeuksiin, mielihyvään ja tunteiden kokemiseen.

Monet lapset ovat uteliaita ja kiinnostuneita omasta ja toisten kehoista. Lapset suhtautuvat hyvin luonnollisesti omaan seksuaalisuuteensa ja kehoonsa. Lapsi esimerkiksi löytää sukuelimensä. Hän myös oppii että silitys saattaa tuntua mukavalta tai ihastuminen voi tuntua kihelmöintinä vatsassa. Eritteet kiinnostavat useimpia.

Lapset vertailevat itseään toisiin lapsiin tai sisaruksiin, sekä vanhempiinsa. He voivat kysyä esimerkiksi että, miksi naisella on tissit ja tytöllä ei? Tai miksi isoveljellä on isompi pippeli?

Myös ihastumiset kavereihin tai idoleihin, mustasukkaisuus kaverista ja pettymyksen tunteet torjutuksi tulemisessa ovat tärkeitä harjoittelun hetkiä lapselle. Anna sanoja lapsen tunteille ja osoita sopivissa paikoissa iloa, rajoja sekä myötätuntoa. Joskus lapsi haluaisi myös mennä naimisiin vanhempansa tai ihailemansa aikuisen kanssa.

Roolileikeissä saa hypätä toiseen rooliin ja esimerkiksi leikitellä eri sukupuolilla. Lapsi voi heittäytyä sankarin, unelmien ammatin edustajan tai vaikka rohkean eläimen rooliin. Lääkärileikeissä on hyvä

tilaisuus hoivata ja tutkia kaveria. Ohjaa lapsia leikin sääntöihin: leikin tulee olla vapaaehtoista ja hauskaa kaikille. Leikkimisen saa kuka tahansa koska tahansa lopettaa.

Ymmärrystä rajoista ja oikeuksista lapsi tarvitsee heti pienestä pitäen. Kyky ja tieto siitä, että omaa itseä saa puolustaa ja toisia pitää kohdella kauniisti on tärkeä.

Tutustu lapsen kehitykseen

Lapsen ikätasoisesta seksuaalisesta kehityksestä tietoa ikäryhmittäin:

<https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/lapsen-seksuaalinen-kehitys/>

Seksuaalisuuden portaat, malli portaittaisesta seksuaalisesta kehityksestä:

<https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/seksuaalisuuden-portaat/>

Aikuinen tukee lapsen kehitystä

Aikuinen suojaa lasta ikätasoon kuulumattomilta asioilta ja antaa lapsen kehittyä omalla aikataulullaan.

Vastuullinen aikuinen ei altista lasta aikuisuuteen kuuluville seksuaalisille kuville tai teoille, ei kosketele lasta sopimattomasti eikä juttele aikuisten seksiasioista lapselle.

Vanhempien ajatuksia lasten seksuaalisuudesta

Lähde: Lääkärileikkejä, pusuhippaa ja haikaravauvoja – totta vai tarua pienten lasten seksuaalisuudesta. Väestöliiton tutkimus 2014.

Vanhemmilla oli myös pelkoja kehotunnekasvatukseen liittyen varhaiskasvatuksessa:

- pelko tiedosta, joka vahingoittaa lasta tai yllyttää ei-ikätasoiisiin tekoihin
- häpeän, ahtaiden sukupuoliroolien ja vanhojen uskomusten siirtäminen lapsille

Kehotunnekasvatuksen perusta

Seksuaalioikeudet:

- Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö (World Association for Sexual Health, WAS) julkaisi Seksuaalioikeuksien julistuksen vuonna 1999. Sisällössä mm. oikeus tutkittuun tietoon seksuaalisuudesta ja oikeus kattavaan seksuaalikasvatukseen.
- Kansainvälisen perhesuunnittelujärjestöjen liitto (International Planned Parenthood Federation, IPPF) julkaisi vuonna 2007 julistuksen, joka käsitteli seksuaalioikeuksia.

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa WHO 2010

- Maailman terveysjärjestö WHO on antanut vuonna 2010 suositukset hyvästä, kokonaisvaltaisesta seksuaalikasvatuksesta eri ikäisille lapsille.

Opetushallituksen velvoittavat opetussuunnitelmat varhaiskasvatukselle ja kouluille

Esimerkkejä ohjaavissa asiakirjoissa olevista kehotunnekasvatukseen liittyvistä lauseista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet:

- ”Lapsia ohjataan kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.”
- ”Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös turvallisuuskasvatus.”
- ”Lapsella on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, sekä tulla ymmärretyksi niillä keinoilla, joita hänellä on.”
- ”Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.”

Lapsen esiopetuksen suunnitelma:

- ”Tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen sekä antaa heille elämässä tärkeitä tietoja ja taitoja.”

1. ja 2. luokan opetussuunnitelma:

- ”...oppilaalle muodostuu ymmärrys kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäkulusta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään.”

Sosiaali- ja terveysministeriö 2019: Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025 Osa 2.

Lanzaroten sopimus: Lanzaroten sopimus on Euroopan neuvoston yleissopimus, joka edellyttää lapsiin kohdistuvan seksuaalisen riiston kaikkien muotojen kriminalisoimista, ennaltaehkäiseviin toimiin sitoutumista, lapsiuhrien auttamista ja suojelemista sekä rikoksista epäiltyjen syyttämistä. Suomi on sen ratifioinut 2011.

Lasten oikeuksien sopimus

YK julisti lasten oikeuksien sopimuksen vuonna 1989.

Diassa on kehotunnekasvatuksen kannalta tärkeimmät artikkelit lyhennettynä. [Lasten oikeuksien sopimus Unicef:in lyhennelmänä.](#)

Lapsen seksuaalioikeudet

Lapsella on oikeus tietää oikeuksistaan. Hänellä on oikeus esittää kysymyksiä kaikesta, myös seksuaalisuudesta. Anna lapselle tietoa seksuaalisuudesta ja oikeita ja asiallisia vastauksia kaikkiin kysymyksiin.

Seksuaalista häirintää ja kaltoinkohtelua on ehkäistävä ja lujasti estettävä.

Lapselle on taattava oikeus olla omalla tavallaan tutkiva, leikkivä ja sosiaalinen.

Lapsi tietää oikeutensa ja velvollisuutensa sekä osaa toimia toisia ihmisiä kohtaan oikein sekä vaatia sitä myös muilta itseänsä kohtaan.

Kehotunnekasvatuksen kahdeksan aihetta ovat

WHO Seksuaalikasvatuksen Standardit Euroopassa (2010). Jokaista kahdeksaa aihealuetta tulee käsitellä, jotta voidaan puhua laadukkaasta seksuaali- tai kehotunnekasvatuksesta.

Kehotunnekasvatuksen kahdeksan aihetta: 1) Keho ja kehitys 2) Tunteet 3) Läheisyys, hyväolo ja itsetunto 4) Ympäristö ja muut ihmiset 5) Hyvinvointi ja terveys 6) Lisääntyminen 7) Normit ja tavat 8) Oikeudet

Aihealueiden sisältö on jaettu ikäryhmittäin: 0-4v/ 4-6v/ 6-9v (ikäryhmittäin aikuisuuteen asti).

Väestöliiton kehotunnekasvatuksen kaikissa malleissa ja materiaaleissa on käytetty jaottelua näihin aihealueisiin.

Väestöliiton verkkosivuilla (linkki) www.vaestoliitto.fi/kehotunnekasvatus löytyy näistä kahdeksasta osa-alueesta ja niiden sisällöstä tiivistelmä selkokielisinä.

Tiedon, taidon ja asenteen opettaminen

Jotta voi puhua laadukkaasta kehotunnekasvatuksesta, opeta aina aiheesta tai ilmiöstä lapsille kolme asiaa ikä- ja kehitystaso huomioiden:

- 1) tieto: mitä asiasta tiedetään?
- 2) taito: mikä taito lapsen pitää oppia aiheeseen liittyen?
- 3) myönteinen asenne: välitä aina myönteinen asenne lapselle kaikista aiheista ja lupa kysellä sekä ihmetellä ihmisyyttä.

Diassa on esitelty kosketuksesta tieto, taito ja asenne. Voitte yhdessä vanhempainillassa yrittää miettiä jotain toista aihetta ja muodostaa siitä tieto, taito ja asenne kohdat. Muita aiheita voisi olla esim. turvataidot, tunnetaidot, digiturvataidot tai kehon toiminnot.

Puheeksi ottaminen

On tärkeää, että omaan kehoon ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ylipäätään puhutaan, sillä ne ovat lapsen maailmassa hyvin keskeisiä. Kannattaa puhua avoimesti, lapselle ymmärrettävällä tavalla ja kielellä. Näin lapsi uskaltaa myös kysyä, kun ei ymmärrä.

Jokainen vanhempi valitsee omat sanansa ja tapansa puhua omien tuntemustensa mukaan. On parasta puhua omien lasten kanssa siten, kun on luontevaa ja sopivaa omassa perheessä. On hyvä myös opettaa lapselle yleissanat eri asioista, vaikka kotona käytettäisiinkin esimerkiksi kehonosista lempinimiä. Tällöin lapsi ymmärtää ja tulee ymmärretyksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa.

Toive on, että lapset saavat kodeissa, päivähoitossa ja koulussa tasa-arvoista ja laadukasta ikään soveltuvaa kehotunnekasvatusta. Lapset osaavat paremmin suojautua eri tilanteissa tai myöhemmin kertoa niistä.

Avoimuus lisää avoimuutta. Kun aikuisten avoin ja luottamuksellinen keskusteluyhteys on saatu avattua, on molempien osapuolten silloin helpompi jatkaa keskustelua. Ammattilaisella on vastuu ottaa asiat puheeksi vanhemman kanssa. Lapset hyötyvät aikuisten yhteistyöstä.

Puheeksi ottaminen haasteena

On ihmisiä, joilla ei ole sanoja, puhumisen malleja eikä perinnettä puhua kehotunnekasvatuksen aiheista. Monet eivät ole saaneet lapsuudessaan kotona kehotunnekasvatusta ja koulunkin opetus on ollut riittämätöntä ja se on tullut liian myöhään.

Lapsen kysymykset voivat yllättää, mutta voit aina palata niihin myöhemmin. Voit sanoa lapselle, että onpa tärkeä kysymys ja että mietit asiaa ja puhutaan aiheesta myöhemmin kotona. Voit lainata vaikka aiheeseen liittyvän kirjan tueksesi. Tai katsoa valmiita puhumisen malleja esimerkiksi Väestöliiton Tutkimusmatka upeaan kehoon -vihkosesta. Monenlaiset vastaukset voivat olla hyviä ja oikeita. Muista palata lapsen kysymykseen!

Tärkeintä on myönteinen ja rauhallinen lähestymistapa

Kokemus omasta seksuaalisuudesta positiivisena ja sallittuna asiana rakentuu osana lapsuusvuosien kasvua ja kehitystä.

Useimmilla ihmisillä ei ole seksuaalisuudesta puhumiselle ja kehotunnekasvatukselle pitkää tai vahvaa kokemuspohjaa. Niinpä monilla aikuisilla ei ole aiheesta puhumisen mallia. Moni tarvitsee paljon tukea, aikaa ja harjoitusta, jotta pääsee vauhtiin kehotunnekasvatuksessa.

Kaikki antavat kehotunnekasvatusta. Kasvattaja kasvattaa sekä tietoisesti että tiedostamatta: joitakin asioita käsitellään, joitakin jätetään pois. Joitakin tekoja paheksutaan ja tuomitaan, toisia sallitaan tai niille nauretaan.

Anna itsellesi ja toisille aikuisille aikaa kypsyttellä aihetta. Tutustu aiheeseen lisää, jos tuntuu hankalalta puhua kehotunnekasvatuksen aiheista lapsille.

Ketkä antavat tietoja lapsille

Lapsi saa tietoja ja kokemuksia monesta eri paikasta ympäristöstään:

- Vanhemmat, sisarukset, kaverit, isommat lapset päiväkodissa tai koulussa.
- Neuvolassa ja lääkärissä käydessä, kylässä sukulaisilla ja tuttavilla.
- Mediassa: kännykkä, tabletti, tv, mainokset, elokuvat, lehdet ym.
- Päiväkodin kasvattajat, koulun opettajat, harrastusten ohjaajat, ohikulkijat...

Lapsen ympäristönä omat vanhemmat ovat vain yksi osa. Lasten ja aikuisten maailmat eivät ole kokonaan erillään. Lapsen on hyvä ymmärtää ja tietää monia asioita etukäteen, jotta hän ei hämmenny tai pelästy tilanteessa, jossa lapsi kohtaa outoja ilmiöitä tai tilanteita esimerkiksi kaupungilla liikkuessaan vanhempien kanssa tai digimaailmassa.

Lapsi seuraa tarkasti ympäristöä. Kaveritaitojen, tunnetaitojen ja sopivuussääntöjen opettaminen lapselle tukee lasta hänen toimiessaan omassa sosiaalisessa ympäristössään.

Kehoitsetunto

Myönteinen kehoitsetunto on:

- Ihmisen käsitys omasta kehosta
- Se, miten hyvänä, sopivana tai oikeanlaisena ihminen kokee oman kehonsa

Se rakentuu:

- Hyväksi, kun ihmisen kehoa kohdellaan hyvin ja siitä puhutaan arvostavasti
- Kaikkien ihmisten välisissä kohtaamisissa
- Hyvien kokemusten kautta. Silloin lapsi itsekin alkaa pitää kehostaan ja haluaa pitää siitä hyvää huolta
- Läheisyys, myönteinen kosketus ja arvostavat sanat tukevat sitä
- Kun aikuiset toimivat itse myönteisen kehoitsetunnon mallina
- Puhu itsestäsi, kehostasi ja kaikkien muidenkin kehoista myönteisesti

Kehoitsetunnon ja kehonkuvan kohdalla lapsi voi mietiskellä esimerkiksi tällaisia asioita: Millainen minä olen muiden silmissä? Olenko arvokas tällaisena kuin olen? Olenko oikeanlainen?

Ihmetelkää lasten kanssa mihin ihmeellisiin ja erilaisiin asioihin kehomme pystyvät! Nosta esiin lapsen onnistumisia oman kehon käytössä.

Paino on aikuisten vastuulla oleva, aikuisillekin monimutkainen asia. Aikuiset hoitavat painoon liittyvät keskustelut keskenään. Lapsille ei saa aiheuttaa häpeää omasta yli- tai alipainostaan, koosta tai muusta kehon asiasta. Vanhemmat sekä ammattilaiset yhdessä huolehtivat lasten hyvinvoinnista. Lapsi ei voi vaihtaa omaa kehoaan.

Pienet lapset ovat luonnostaan kehoitsetuntoisia. He pitävät kehostaan ja usein haluavat esitelläkin sitä muille, vaikka esittäen nakutanssin. Kehotunnekasvatus pyrkii säilyttämään tämän luontaisen arvostuksen omaa kehoa kohtaan.

[Lyhyt diavideo kehoitsetunnosta](#)

Voit halutessasi näyttää videon vanhemmille.

Kun lapsi kysyy mistä vauvat tulevat

Lapsia kiinnostaa vauvojen syntyminen. Jotkut lapset kysyvät tarkemmin, miten lapsi saa alkunsa, menee vatsaan ja tulee sieltä ulos.

Useimmat lapset eivät ole kiinnostuneita tarkoista yksityiskohdista tai laajoista luennoista aiheesta. Yksityiskohtaisia kuvailuja ei tarvita.

Hankalalta tuntuvan kysymyksen kohdalla kannattaa ajatella, että on hyvä, että lapsi uskaltaa kysyä juuri sinulta! Muuten hän jää muiden ehkä väärinkin tietojen varaan.

Naureskelu loukkaa lasta. Se ilmaisee lapselle, että on naurettavaa olla tietämätön. Kaikista asioista voi ja saa kysyä omalta vanhemmalta.

Aikuisten seksuaalisuuteen liittyvä halu kannattaa jättää kuvailematta. Lapsi ei pysty ymmärtämään aikuisten halua, eikä hänen tarvitsekaan pystyä siihen. Toive uudesta lapsesta tuntuu lapsen mielestä riittävältä syyllä, että aikuiset voivat tehdä jotakin lapsen näkökulmasta ehkä outoa.

Peitetarinat, jotka eivät ole totta, voivat tuntua myöhemmin lapsesta petkutukselta. Lisäksi hän tajuaa, että kyseessä on asia, josta ei voi puhua suoraan. Lapsi voi myös tulla nolatuksi kaverijoukossaan.

Lapsentasoinen tieto ei ole vaarallista. Jos lasta ei kiinnosta tai hän ei ymmärrä, hän kyllä sen kertoo. Lapsi itse kuvittelee asiat ikätasoisesti.

Kuinka keskustella lapsen kanssa lisääntymisestä

Lisääntyminen

Kaikki tavat tulla lapseksi perheeseen ovat hienoja, oikeita ja yhtä hyviä.

Vauva voi alkaa kasvaa kohdussa, joka on vauvan koti naisen mahassa. Kerro tämä viimeistään ennen koulun alkua. Silloin lapset saavat oikean tiedon turvalliselta aikuiselta.

Voit puhua vauvan siemenestä, joka tarvitaan aikuiselta mieheltä ja naiselta.

Lahjasiemenet

Raskaus voi alkaa monella eri tavalla. Vauvan siemeniä voi saada lahjana, jos itsellä ei ole. Silloin lääkäri voi laittaa vauvasiemenet yhteen koeputkessa. Siemenet laitetaan naisen kohtuun kasvamaan vauvaksi.

Jos kaksi naista perustaa perheen, lääkäri voi koeputkihedelmöityksessä viedä lahjoitetun vauvasiemenen toisen naisen kohtuun. Kaksi miestä voi saada lapsen adoptoinnin kautta.

Adoptio

Lapsi voi syntyä eri perheelle, ja tulla adoption avulla omaan perheeseensä. Silloin molemmat vanhemmat ovat sopineet siitä.

Sijaisperhe

Jotkut lapset elävät sijaisperheessä. Silloin lapsella on monta perhettä. Sijaisperhe auttaa lasta arjessa.

Yhdyntä

Kerro yksinkertaisesti, miten vauvan siemenet laitetaan yhteen. Voit sanoa esimerkiksi, että mies ja nainen ovat alasti helliä toisilleen. Voit sanoa myös, että mies ja nainen voivat laittaa pimpin ja pippelin yhteen, jos molemmat haluavat.

Jos lapsi kysyy mitä seksi on, voit sanoa, että seksi on aikuisten välistä läheisyyttä, josta kumpikin nauttivat. Siinä ollaan usein alasti. Jos lapsi kysyy lisää, voit kertoa myös lisääntymisestä.

Raskaus

Lapsia kiinnostaa se, kun vauva on vatsassa. Opeta lapsille yksinkertaisilla sanoilla mitä ovat raskaus, kohtu ja vauvan koti.

Vauva kasvaa kohdussa monta kuukautta. Lapset voivat leikkiä raskautta, synnytystä ja vauvan hoitamista. Kaikki eivät halua tai voi saada lasta.

Syntymä

Usein lapsi syntyy pää edellä äidin synnytyskanavan kautta. Joskus lääkäri voi ottaa leikkauksella vauvan ulos kohdusta. Sitten vanhemmat saavat vauvan syliinsä ja sisarukset voivat myös hoitaa vauvaa.

Imetys

Kun nainen on synnyttänyt, yleensä hänen rinnoistaan tulee maitoa vauvalle. Vauva voi juoda maitoa myös tuttipullosta.

Vanhemman rinnat ovat isommat kuin lapsen siksi, että hän on aikuinen. Rinnat kasvavat nuoruudessa. Naisen rinnat ovat voineet myös kasvaa, jos hän imettää. Jokaisella on erilaiset, omanlaiset rinnat ja ne ovat hyvät juuri sellaisenaan.

Mitä on unnutus

Lapset nauttivat ja ovat ylpeitä kehostaan. Lapset tutkivat omaa kehoaan joka paikasta, myös sukuelimiään. Lapset saattavat huomata, että sukuelimiin koskeminen tuntuu mukavalta. Lapsille kaikki kehon osat ovat yhtä arvokkaita ja hyviä. Pyri säilyttämään tämä ajatus lapsilla.

Unnutus-sana kuvaa pienten lasten itsensä hyväilyä. Lapsi voi painella, hieroa ja kosketella sukupuolielimiään omilla käsillään tai jotain vasten. Lapsi voi venytellä sukuelintään alasti tai katsoessaan lastenohjelmia. Unnutuksen tavoitteena on saada mielihyvää, lohtua, ajankulua, rauhoittumista tai mitä tahansa lapselle miellyttävää oman kehon kokemusta. Kun lapsi on oppinut jonkin asian tuovan hyvää oloa, hän toistaa sitä.

Ohjaa tarvittaessa lapsia asiallisesti yksityisyyteen. Lapsi ja teko ovat hyviä, vaikka paikka pitää valita toisin. Unnutaminen ja itsensä tutkiminen voi tapahtua sopivassa paikassa, puhtain käsin ja sopivaan aikaan, omassa rauhassa esimerkiksi omassa sängyssä.

Lapsi ei yhdistä unnutukseen häpeää. Unnutus on tavallista pienillä lapsilla ja siihen ei yleensä tarvitse puuttua.

Voi myös olla, että monelle vanhemmalle unnutus ei ole ollenkaan tuttu. Joko sana ei ole tuttu tai vanhempi ei tunne koko asiaa. Kaikki lapset eivät unnutta.

Huolestuttava unnutus

Unnutus voi olla huolestuttavaa, jos se on pakonomaista tai ahdistunutta. Pakonomaiseen unnuttamiseen tulee aikuisen aina puuttua, ohjaamalla lapsen huomio toisaalle ja rauhoittamalla lasta.

Mikäli lapsen unnutus rajoittaa ja estää lapsen normaalia arkea, tällöin toiminta on huolestuttavaa. Tällöin pitää pysähtyä tutkimaan, onko lapsella jokin hätä, johon hän tarvitsee apua.

Puuttua pitää myös, jos lapsi unnuttamalla satuttaa itseään. Silloin on syytä tutkia, onko lapsen elämäntilanteessa isoja muutoksia, turvattomuutta, stressiä tai huolta. Mielessä tulee pitää myös se, onko lasta satutettu jossain.

Konsultaatioapua ja neuvoa kannattaa matalalla kynnyksellä kysellä perhe- ja lastenneuvolasta.

Kuinka lapsen kanssa keskustella unnutuksesta

Neuvo, että sukuelimiä kosketaan vain omassa rauhassa ja puhtain käsin.

Voit sanoa lapselle, ettei ole tapana unnuttaa toisten nähden. Se on kuitenkin ihan kiva juttu. Sitä saa tehdä omassa rauhassa. Voit verrata sitä nenän kaivamiseen tai piereskelyyn: Ei ole tapana kaivaa nenääkään muiden nähden.

Turvataitovideo

Voit halutessasi näyttää vanhemmille [lyhyen diavideon turvataidoista](#):
Linkki on myös diassa.

Turvataidot suojelevat lasta

Turvataitoja voi harjoitella jo pienenkin lapsen kanssa. Harjoittelu tuo lapselle turvaa ja luottamusta omiin kykyihinsä. Lapsen kanssa voi harjoitella esimerkiksi sanomaan jämäkästi ei kaverille sekä aikuiselle, nostamaan vaikka kädenkin eteen viestin vahvistamiseksi. Kerro lapselle, ettei aina tarvitse olla kiltti. Kun tuntuu pelottavalta, saa toimia oman tunteensa mukaan ja huutaa kovaan ääneen ja juosta pois paikalta. Tällöin lapsen tulee etsiä turvallisen tuntuinen aikuinen lähistöltä ja kertoa heti hänelle asiasta.

Kehon tutkimusleikkeihin kannattaa kertoa säännöt. Tutkiminen ja uteliaisuus on sallittua, kunhan muistaa säännöt. Leikin ja tutkimusten pitää olla aina kaikille vapaaehtoista ja sen pitää olla kaikkien mielestä kiva juttu.

Ikiomiin yksityisiin paikkoihin ei kukaan saa koskettaa ilman hyvää syytä ja lapsen lupaa. Erikseen on mm. lääkärikäynnit, joihin lasta pitää valmistella etukäteen. Hänelle kerrotaan mitä tapahtuu, miksi riisutaan, miksi lääkärin pitää tutkia kehoa.

Lasta ei kannata säikäyttää

Turvallisuutta voi käsitellä lapsen kanssa. Aikuisen tulee puhua asiasta rauhallisesti ja välttää siirtämästä omia pelkoja lapselle. Samalla tavalla, kuin käsitellään muitakin vaaroja, kuten liikennettä, vihaisia eläimiä tai myrkyllisiä marjoja, voi sanoa, että kaikki ihmiset eivät osaa tai halua noudattaa ohjeita. Jos lapsi on pelottavassa tai oudossa tilanteessa, niin lapsi voi turvautua opittuihin turvataitoihin.

Neljä turvataitoa

Nimet kehon eri osille: Kehon jokaisella osalla on nimi. Lapsen kokemus siitä, että hänen kehonsa on kaikista kohdista upea, arvokas ja ainutlaatuinen. Jokainen saa määrätä omasta kehostaan. Myös toisen ihmisen keho on yhtä arvokas.

Uimapukusääntö: Erityisesti uimapuvun alle jäävät alueet ovat jokaisen omia yksityisalueita ja niistä lapsi itse määrää. Lapsi erottaa kehon yksityiset alueet, joita ei tarvitse näyttää kenellekään, jos ei halua.

Kosketuksen sääntö: Kosketus on vapaaehtoista, sen pitää kaikkien mielestä olla mukava juttu. Hyvästä kosketuksesta tulee turvallinen ja hyvä olo. Huono kosketus sattuu, pelottaa tai suututtaa. Kosketus ei saa olla salaisuus.

Lapsen pitää saada hyvät ”ohjeet” siitä mikä on hyvä ja huono kosketus. Sekä opettaa luottamaan omaan tunteeseensa ja toimimaan sen mukaan. Turvallisille aikuisille voi aina kertoa, vaikka joku sanoisi, että asia on salaisuus.

Kolmen kohdan sääntö: Sano EI! Lähde pois! Kerro aikuiselle, johon luostat!

Opeta lapsille turvallista mediankäyttöä

Pienetkin lapset ovat nykyään paljon ruudun ääressä: kännykällä, tv:n ääressä tai tabletilla, josta saattavat vahingossakin eksyä pelottaville sivustoille tai nähdä ikäviä kuvia tai videoita. Myös isommat lapset saattavat näyttää pienemmilleen löytämiään hurjia kuvia tai videoita. Lapselle voi sanoa, että pelottavia kuvia tai videoita ei tarvitse katsoa, vaan voi poistua paikalta.

Opetelkaa medialaitteiden käyttöä yhdessä. Miten laitteita käytetään turvallisesti? Mitä voi tehdä, jos näkee jotain ikävää?

Aikuisten tehtävänä on pitää kiinni elokuvien, sarjojen ja pelien ikärajoista. Erityisesti pelien ikärajat ovat sitovia. Silloin aikuisenkaan läsnäolo ei anna lupaa ylittää ikärajaa. Monissa

suoratoistopalveluissa ikärajoja ei kuitenkaan ole merkitty vaan ne pitää itse selvittää. Lapsellekin voi opettaa ikärajoista kertovat merkit.

Juttele lapsen kanssa kuvien ja videoiden ottamisesta ja niiden jakamisesta. Ennen kouluikää kannattaa käydä lapsen kanssa läpi, miten hän voi ottaa tarvittaessa kuvakaappauksen ja miten hän voi estää jonkun henkilön yhteydenotot sosiaalisessa mediassa. Ohjaa myös, miten somessa ja medialaitteilla käyttäytyään asiallisesti.

Monella omalla lapsella on rajoituksia kännykän sovelluksissa. Kaikille ei ole vielä kännykkää. Monissa perheissä ikärajoja valvotaan tarkasti peleissä ja ohjelmissa. On myös lapsia, joilla on vapaa netin, pelien tai medialaitteiden käyttö. Tästä syystä digiturvaitoja pitää opettaa kaikille lapsille.

Tutustu lapsen kanssa hänen käyttämiin peleihin, sovelluksiin ja mediaan (mediaympäristöihin). Tutustu niihin ensin itse ja sitten lapsen kanssa yhdessä. Miten niissä toimitaan? Mitä pitää huomioida? Miten toimia, jos jotain yllättävää tapahtuu?

Huolehdi turvallisuudesta mediassa ja kodin medialaitteissa. Puhu myös muokatuista kuvista ja videoista, sekä siitä, että digimaailmassa monet asiat eivät ole totta. Kerro myös, että lapsi voi törmätä pelottaviin sisältöihin ja miten tällöin voi toimia.

Muista huomioida lapsen ikä- ja kehitystaso. Ikärajat suojelevat lapsia pelottavalta tai hämmentävältä sisällöltä. Puhu ääneen yhdessä näkemäännne ja kokemaanne samalla, kun käytätte ja tutustutte mediaympäristöihin. Luokaa säännöt ja toimintatavat mediassa toimimiseen. Ole kiinnostunut lapsen mediankäytöstä sekä siitä kenen kanssa lapsi viettää siellä aikaa. Ole hyvänä mediankäyttäjän mallina itse.

Mukailtu: Turvallisesti digiliikenteessä – Suojellaan lapsia ry

Mitä on grooming?

Groomingilla tarkoitetaan usein netissä tapahtuvaa lapsen tai nuoren houkuttelua seksuaalisiin tekoihin. Lasten houkuttelija tekeytyy usein ystäväksi tai voi esittää samanikäistä. Lasten houkuttelijat toimivat sovelluksissa, joita lapset ja nuoret suosivat. He voivat aloittaa juttelun aivan tavallisista aiheista, kuten miten päivä on sujunut. He voivat kehua lasta, auttaa läksyissä ja lopulta pyytää yhteystietoja. Lasten houkuttelija voi pyytää lapsesta tai nuoresta paljastavia kuvia tai videoita. Houkutteluun pyrkivä yrittää saada lapsen säilyttämään keskustelut salaisuutena. Lapsi voi alkaa vastailla tehtyihin kysymyksiin ja pyyntöihin ystävällisyyttään, vastavuoroisuuden tunteesta tai kiinnostuksesta.

Jos lapsi on nähnyt pornoa?

Lisätietoa [täältä](#).

Porno on tehty herättämään voimakkaita tunteita. Lapselle pornokuvien ja videoiden näkemisestä voi tulla hämmentynyt, ahdistunut ja pelokas olo. Jos lapsi kertoo nähneensä pornoon liittyviä

asioita, ole rauhallinen, kuuntele ja kannusta häntä puhumaan näkemästään: ”Oletko nähnyt sellaista? Hyvä kun kerroit! Haluatko kertoa, mitä näit. Miltä se tuntui?” Voit myös katsoa lapsen näyttämänä mitä lapsi on nähnyt. Silloin osaat parhaiten rauhoittaa lasta ja selittää asiaa hänen tasollaan. Voit esimerkiksi kertoa, ettei kyse ole tavallisesta toiminnasta aikuisilla, jota kaikkien olisi pakko aikuisena tehdä.

Anna lapselle ohjeita etukäteen: ”Jos näet kuvia tai videoita, joista tulee paha mieli tai esimerkiksi satutetaan ihmisiä tai tehdään jotain alasti, lähde pois tai sulje laite. Sellaista ei kannata katsoa. Ne ovat näyteltyjä. Jos joku näyttää sellaista, voit katsoa muualle ja sanoa, ettet halua katsoa. Sinun ei tarvitse katsoa mitään pelottavaa kavereiden mieliksi.”

”Kerro asia myös jollekin aikuiselle. Aikuiset auttavat ja mietitään yhdessä, mitä tehdä. Emme ole sinulle vihaisia.”

Ei ole koskaan lapsen syy, jos jotain on tapahtunut

Älä syyllistä lasta, jos hän on nähnyt esimerkiksi pornoa tai väkivaltaa tai kokenut jotain ikävää. Aikuinen on aina vastuussa tilanteesta. Vaikka lapselle olisi opetettu turvataitoja ja miten toimitaan missäkin tilanteessa, niin lapsi saattaa hämmentävässä tai uhkaavassa tilanteessa jähmettyä tai tehdä aivan toisin kuin on neuvottu. Kuitenkin se, että harjoitellaan ja puhutaan asioista etukäteen, saattaa rohkaista lasta ainakin jälkikäteen puhumaan tapahtuneesta turvalliselle aikuiselle.

Ole kiinnostunut lapsen netin käytöstä

Ole kiinnostunut lapsen medialaitteiden käytöstä. Silloin lapsi kertoo siihen liittyviä ajatuksiaan ja kysymyksiään helpommin. Vanhemman esimerkki medialaitteiden käytössä on myös tärkeää. Näytä itse mallia, miten netissä toimitaan. Voit kertoa lapsen ikätasoisia esimerkkejä tilanteista, mitä itsellesi on netissä tapahtunut. Näin lapsi saa mallin, miten ikävästäkin asiasta voi puhua avoimesti.

Mediaympäristöt ovat nykypäivää

Netissä on myös paljon hyvää ja tarpeellista. Siellä tapahtuu esimerkiksi lapsen päiväkotitai kouluarjen seuraaminen sosiaalisessa mediassa, löytyy tietoa eri aiheista, on yhteyden pitoa eri puolille maailmaa, voi saada uusia kavereita, vertaistukea ja se voi edistää kielten oppimista. Lapsen on hyvä oppia käyttämään medialaitteita turvallisesti, sillä he viettävät mediassa paljon aikaa: pelaavat, opiskelevat ja ovat yhteydessä kavereihinsa.

Väestöliiton materiaalit

Väestöliiton mallit ja materiaalit perustuvat pitkäaikaiseen kokemukseen lasten kehotunnekasvatuksesta sekä tutkimuksiin ja ovat siten turvallisia ja luotettavia. Niiden avulla löydät omat sanat ja tavat tukea ja suojata lasten tervettä kehitystä. Harjoittele puhumista aikuisten kesken ja sopikaa arjen käytännöt kodin, varhaiskasvatuksen ja koulun kesken.

Materiaalit löytyvät:

- [Väestöliiton ammattilaissivut](#)
- [Hyvä Kysymys tietopankki vanhemmille](#)

Lasten kehotunnekasvatus

Lapsen seksuaalisuus haitariesite

Ikätasoisessa esitteessä esitellään lapsen seksuaalista kehitystä alle kouluikässä. Ikävaiheet 0-6 vuotta on esitetty portaittain. Voit perehtyä juuri sinulle tärkeään ikäryhmään. Näet mitä kehityksessä tapahtuu ja mitä lapsi voi kysellä. Saat ohjeet, miten aikuinen voi tukea ja suojata eri ikäistä lasta.

[0-1v](#) [2-3v](#) [4-5v](#) [6v](#)

[Turvataito -julist](#)

Tutustu neljään tärkeään lapsen turvataitoon ja opeta ne lapsille. Samalla lapsi oppii ikään kuuluvat tiedot, taidot ja myönteisen asenteen kehoon. Julisteen voit tulostaa kotiin, varhaiskasvatukseen, neuvolaan ja alakouluun.

[Hyvä kysymys](#)

Laaja, maksuton verkkosivusto vanhemmille, asiantuntevia vastauksia kysymyksiisi. Löydät yhdeltä sivulta perustiedot lapsen seksuaalisuudesta ja sen tukemisesta. Sivustolla on paljon materiaalia, kuten videoita, lyhyitä artikkeleita ja verkkokursseja.

Sivustolta saat asiantuntevia vastauksia kysymyksiisi. Löydät [yhdeltä sivulta](#) perustiedot lapsen seksuaalisuudesta ja sen tukemisesta. Sivustolla on paljon videoita, lyhyitä artikkeleita ja verkkokursseja.

[Tutkimusmatka upeaan kehoon](#)

Vanhemman tietovihosta luet, miten pienen lapsen seksuaalisuus näkyy arjessa. Löydät monia kysymyksiä ja vastauksia tilanteisiin, jotka ehkä saattavat hämmentää ja mietityttää. Vihossa on tiivistetty helppoon muotoon tärkeimmät asiat alle kouluikäisen seksuaalisuudesta ja kehotunnekasvatuksesta. Voit helposti tulostaa vihkosen itsellesi kotiin.

[Pikku Kakkosen ja Väestöliiton turvataitokampanja](#)

Turvataitovideoissa ja artikkelissa opastetaan turvataitojen oppimiseen selkeästi suoraan lapsille ja lapselle kiinnostavalla tavalla.

Pipunan ikioma napa – turvataitokirja

Raisa Cacciatoren ja Susanne-Ingman Fribergin (2019) kirjoittama, monen ikäisille lapsille sopiva turvataitokirja. Tarina on opettavainen, hauska ja jännittäväkin! Kirjan lopussa on ohjeita sekä tietoa aikuiselle turvataidoista.

Onnikujan kaverukset -kuvakirjasarja

Kirjastoista löytyy kolmen kirjan kirjasarja lasten kehotunnekasvatukseen. Maaret Kallion ja Susanna Ruuhilahden (2014) kirjoittama Väestöliitossa suunniteltu kirjasarja kattaa WHO:n kahdeksan osa-alueetta ja kertoo lapsen seksuaalisuudesta lapsen maailmasta käsin.

Kuvakirjat ja laulut kehotunnekasvatukseen

Väestöliiton lasten [kuvakirjalista](#) kehotunnekasvatukseen löytyy Hyvä kysymys –verkkopalvelusta.

[Top 10 lasten kuvakirjat](#) kehotunnekasvatukseen isovanhemmalle.

Hyvä kysymys –verkkopalvelusta löytyy myös [laululista](#) kehotunnekasvatuksen aiheista.

Kehotunnekasvatuskurssit

Lasten vanhemmille ja isovanhemmille suunnattuja kehotunnekasvatuksen lyhyitä verkkokursseja:

- [Vanhemmalle](#)
- [Isovanhemmalle](#)

Onnellinen lapsi

Lapsen seksuaalisuus on lapsen kehitykseen kuuluva luonnollinen osa-alue. Annetaan lapsen tutustua omaan ihanaan kehoon ja oppia arvostamaan sitä.

Työpajat

Osallistetaan vanhempia pohtimaan kuulemaansa ja linkittämään uusi tieto omaan elämään ja ympäristöön. Uusien ajatusten omaksuminen vaatii aina aikaa. Vertaistuki ja keskustelut tukevat aiheen ymmärtämistä ja hyväksymistä. Työpajoissa voi jutustella vapaasti ja ammattilaiset saavat vanhemmat mukaan suunnitteluun ja ajatusten vaihtoon.

Kasvattajat kirjaavat vanhempien ajatuksia isolle paperille. Vanhemmat kiertävät rastit ryhmissä (joihin heidät on jaettu ennen rastien aloittamista). Yksi kasvattaja on yhdellä rastilla kirjaamassa.

Vanhemmat kiertävät kaikki rastit. Aikaa rasteille voi antaa esimerkiksi 5 minuuttia per rasti, jos on kolme rastia. Yhteiseen keskusteluun ja ajatusten esittelyyn varataan aikaa lopusta 15 minuuttia.

Aiheet työpajan eri pisteille

(valitse itse tai äänestäkää vanhempien kanssa):

Puheeksi ottaminen

- Haasteet ja helpot aiheet puheeksi ottamisessa
- Millaisia sanoja käytät esimerkiksi lapsen sukuelimistä?
- Miten haluaisit, että kehotunnekasvatuksesta puhutaan päiväkodissa/ koulussa lasten kanssa?
- Millaista yhteistyötä haluaisit aiheeseen liittyen ammattilaisen kanssa?
- Millaista tietoa sinulta puuttuu ja mistä sinulla on riittävästi tietoa?
- Miten omassa kulttuurissasi suhtaudutaan lapsen seksuaalisuuteen?

Turvataidot

- Ovatko turvataidot teidän perheellenne tutut? Oletteko puhuneet niistä lapsille tai harjoitelleet yhdessä?
- Miksi lapsi tarvitsee turvataitoja jo pienestä pitäen?
- Digiturvataidot pienille lapsille, mitä tulee ottaa huomioon?
- Onko lapsesi puhunut mediassa näkemästään tai kuulemastaan asiasta peloissaan, hämmentyneenä tai naureskellen?
- Onko joku toinen lapsi tai nuori näyttänyt lapsellesi sopimatonta sisältöä medialaitteella?
- Millaisia tunteita turvataidot ja digiturvataidot sinussa herättävät?

Kehoitsetunto

- Millä tavoin lapsi osoittaa nauttivansa omasta kehostaan?
- Miten puhutte perheessänne omasta tai toisten ihmisten ulkonäöstä tai painosta?
- Miten lapsen, aikuisen tai perheen voi kohdata arvostavasti?
- Miten tukea lapsen itsetuntoa ja kehoitsetuntoa niin, että hänellä on mahdollisuus kasvaa vahvaksi ja itsetuntoiseksi.

Kehotunnekasvatus

- Mitä se on? Miten haluaisit kehotunnekasvatusta toteutettavan lapsesi ryhmässä tai luokassa?
- Millaisia ennakkoluuloja tai asenteita liittyy lapsen seksuaalisuuteen tai kehotunnekasvatukseen?
- Onko helpompi puhua kehotunnekasvatuksesta kuin seksuaalikasvatuksesta pienten lasten kohdalla? Miksi?
- Millaisia vaikutuksia ajattelisit kehotunnekasvatuksella olevan lapsiin?

